

Utbildningsdepartementet

Remissvar över betänkande SOU 2025:37: Skärpta villkor för friskolesektorn

Sammanfattning

Vi instämmer i att det är av största vikt att göra en översyn av villkoren för friskolor. Fristående förskolor och friskolor har, precis som utredarna påpekar, en central roll i det svenska utbildningssystemet, 16% av Sveriges grundskoleelever och 26% av gymnasieeleverna i Sverige går idag i en skola som drivs av enskild huvudman.

Eftersom Viktor Rydbergs skolor drivs av en stiftelse är vi inte direkt berörda av eventuella förbud mot vinstuttag. Stora delar av utredningen handlar om skolor som drivs i aktiebolagsform, vi avstår från att kommentera de aspekterna.

Utredningens förslag om att krav på att årsredovisning ska vara offentlig, att fristående skolor ska rapportera uppgifter till SCB samt att det blir krav på revisor för enskilda huvudmän välkomnar vi, eftersom det kan bidra till att stärka förtroendet för friskolornas verksamheter. Dock anser vi att detta kan medföra stora administrativa kostnader för mindre enskilda huvudmän.

Vi anser vidare att modellen om särredovisning, som enbart ska gälla fristående huvudmän och inte kommunala, kommer att missgynna elever som går i fristående skolor eftersom till exempel den ökande administrationen skulle ta resurser från elevernas undervisning.

Modellen om hur kvalitetshöjande statsbidrag ska kopplas till enskilda enheter är enligt oss inte genomförbar med det stora administrativa arbete som redan idag är runt statsbidragen.

Slutligen är vi bekymrade över de konsekvenser som denna utredning tillsammans med andra utredningar som publicerats under våren 2025 kommer att påverka framför allt mindre fristående aktörer både inom skola och förskola.

Konsekvensanalyser måste genomföras gällande:

- Kostnaderna för ökad administration för enskilda huvudmän.
- Skillnad mellan kommunala och fristående huvudmän gällande särredovisning, ökad administration för fristående huvudmän samt olika villkor då kommuner, enligt utredningen, inte ska omfattas av särredovisning.
- Statsbidragen – hur kopplingen mellan värdeöverföring och statsbidrag i realiteten ska se ut samt vilka statsbidrag som detta ska gälla. Vad kvalitetshöjande statsbidrag innebär måste också specificeras.
- Flera, seriösa, huvudmän kan komma att tvingas lägga ner sin verksamhet. Vad som då sker med de barn/elever som går i dessa verksamheter.

Särredovisning (5.7.6)

Vi menar att utredningens förslag om att *en enskild huvudman som bedriver verksamhet i mer än en enhet ska redovisa den verksamhet som bedrivs i respektive enhet särskilt* kommer att innebära större administration samt olika förutsättningar mellan kommunala och fristående huvudmän. Vi förstår att detta är kopplat till förslaget om värdeöverföringsförbud men vi anser att även kommunala verksamheter bör ha samma särredovisningskrav. Alternativt skulle kravet på särredovisning endast kunna gälla om den enskilde huvudmannen har värdeöverföringsförbud. Utredningen föreslår vidare att fördelningsnycklar ska kunna granskas i särredovisningen för att det ska bli större transparens i hur offentliga medel används. Vi är inte emot detta, men vi anser det märkligt att det endast ska gälla fristående huvudmän. Även kommunala huvudmän bör ha samma transparens och att man kan följa hur man omfördelar offentliga medel mellan olika enheter och verksamheter så som sker idag men som är svårt att följa och få insyn i.

Statsbidrag (10.3.1)

Utredningens förslag är att det är lämpligt att införa villkor för vissa riktade statsbidrag gällande värdeöverföringar enligt skollagen. Vidare skriver utredarna att det är *statsbidrag som syftar till kvalitetshöjande åtgärder*, som bör omfattas av de föreslagna villkoren. Vi ställer oss frågande till formuleringen om kvalitetshöjande statsbidrag, då vår uppfattning är att alla statsbidrag är ämnade att bidra till att höja kvaliteten i skolorna. Det blir också svårt att göra en analys av hur detta skulle påverka enskilda huvudmän när det inte framgår vilka statsbidrag som avses. Vi är också eniga med utredarna om att statsbidragen fortsatt ska sökas och tilldelas på huvudmannanivå, inte enhetsnivå.

Konsekvenser (17.2)

Utredningen ger flera intressanta förslag på olika typer av ingripande eller andra följder om en huvudman inte följer regelverk, lagar och förordningar. Detta anser vi är bra. Även att man i utredningens förslag har ambitionen att det främst är mindre seriösa aktörer som ska påverkas ställer vi oss positiva till.

I sin konsekvensanalys drar utredarna slutsatsen att deras förslag om framför allt särredovisning kommer att medföra ökade administrativa kostnader för fristående skolor. Men vi kan ändå inte se att man ändå tar hänsyn till detta i sina slutsatser.

När vi läser konsekvensanalysen av hur utredningens förslag kommer att påverka både statens skolverk och statens skolinspektion blir vi bekymrade. Administrationen kommer att öka väsentligt för båda dessa statliga myndigheter. Vår erfarenhet av de berörda myndigheterna idag

är att de ofta saknar effektivitet och ibland även kompetens vilket gör oss oroliga för hur de ska klara av ökad administration och krav.

Man bör också ta utredningens konstaterande i beaktande i *Övriga konsekvenser* (17.7), att delar av förslagen riskerar att mindre och väl fungerande förskolor och skolor läggs ned. Då utredningens förslag innebär att de administrativa kostnaderna för fristående huvudmän kommer att öka samtidigt som man i en annan av regeringens utredningar föreslår att skolpengen minskas för elever i fristående grundskolor riskerar att elever i fristående skolor att få sämre förutsättningar för en god utbildning än elever i de kommunala skolorna.

Vi anser att utredningen bör genomgå en grundlig konsekvensanalys innan några förändringar genomförs.

Lotta Nordgren, VD/Skolchef, Stiftelsen Viktor Rydbergs skolor